

KULTÚRNO-HISTORICKÝ VÝZNAM BANSKOŠTIAVNICKÝCH CINTORÍNOV

PhDr. RNDr. Ján Novák, CSc.

historik, Banská Štiavnica

Résumé

There is not such a significant town in Slovakia as Banská Štiavnica. In middle ages and the new area it was one of the most significant mining towns in the world. A great amount of European and world discoveries originated in this town. Scientists and discoverers of the world renown, as well as a number of national activists, literates and artists worked in this town. Many of them sleep their eternal dream in some of the Banská Štiavnica cemeteries. The content of this contribution is to pay attention to at least the most outstanding personalities by individual cemeteries.

Niet takého významného mesta na Slovensku, ako je Banská Štiavnica. V stredoveku i novoveku to bolo jedno z najvýznamnejších banských miest na svete. Zrodilo sa tu množstvo európskych i svetových vynálezov. Pôsobili tu vedci a vynálezcovia svetového mena, ale aj mnohí národní dejatelia, literáti a umelci. Mnohí z nich spia svoj večný sen na niektorom z banskoštiavnických cintorínov. Obsahom tohto príspevku je venovať pozornosť aspoň tým najvýznamnejším osobnostiam podľa jednotlivých cintorínov.

Cintorín Frauenberg

Vojtech Baker (30.5.1883 – 1.3.1941), riaditeľ Mestského múzea, významný múzejník, archivár a historik, Ing. Tibor Blatný (22.2.1883 – 12.12.1969), priekopník slovenskej fyto geografie, dejín lesníctva a lesníckeho archívniectva, Ing. Eugen Broszmann (28.7.1844 – 20.5.1925), banský vynálezca a konštruktér európskeho významu, Ing. Ľudovít Cseh (29.9.1840 – 11.4.1908), profesor na Baníckej a lesníckej akadémii, banský geológ európskeho významu, Ing. Karol Faller (17.5.1857 – 30.5.1913), vedúci katedry hutníctva na Baníckej a lesníckej akadémii, hutnícky odborník európskeho významu Vincent Grega (8.5.1922 – 7.9.1997), príslušník prvého Československého armádneho zboru, riaditeľ Vlastivedného múzea, Jozef Horák (30.1.1907 – 11.6.1974), jeden z najvýznamnejších slovenských spisovateľov 20. storočia, Václav Chlumecký (30.12.1861 – 30.9.1944), spisovateľ, predstaviteľ robotníckeho a komunistického hnutia na Slovensku, poslanec Národného zhromaždenia, akad. maliar Jozef Kollár (8.3.1899 – 21.10.1982), národný umelec, jeden z najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej krajinomalby v 20. storočí, František Korbay (2.11.1895 – 2.10.1968), vedúci notár, spisovateľ, publicista, významný kultúrny pracovník, Jozef Kríž (1.8.1915 – 26.4.1981), riaditeľ Banského múzea Dionýza Štúra, potom Banského múzea, publicista, bibliograf, prekladateľ z maďarčiny, MUDr. Samuel Teodor Kupčok (27.3.1879 – 2.3.1967), významný slovenský botanik, Ján Krchnák (14.3.1914 – 12.6.1990), významný predstaviteľ Červeného kríža, Matice slovenskej, Zväzarmu a Protipožiarnej ochrany v Banskej Štiavnici, Štefan Kuthi (1867 – 19.4.1912), Rytier bulharského občianskeho záslužného radu, hlavný policajný kapitán, zodpovedný redaktor týždenníka Selmecezbányai Híradó, zakladateľ dielne na výrobu chrámového zariadenia, MUDr. Emil Liebermann (1889 – 1945), významný predstaviteľ protifašistického odboja, doc. Ing. Marián Lichner, CSc. (14.10.1949 – 9.9.2007), primátor Banskej Štiavnice v r. 1990 – 2006, v tejto funkcii sa zaslúžil o mimoriadny rozvoj mesta, iniciátor založenia Združenia historických miest a obcí Slovenska, jeho prvý predseda, z postu tejto funkcie sa zaslúžil o systematickú propagáciu a zviditeľnenie historických miest SR a Banskej Štiavnice zvlášť v SR a zahraničí, vynikajúci umelecký fotograf, spisovateľ a editor viacerých erudovaných reprezentačných publikácií, zameraných hlavne na históriu, kultúrno-historické dedičstvo Banskej Štiavnice, pamätihodnosti a prírodné krásy okolia Banskej Štiavnice, ale aj autor priekopníckeho filozofického diela Existencia, Ing. František Pelachy (30.3.1858 – 20.11.1925), významný banský odborník, zaslúžil sa o rozvoj baníctva vo viacerých banských revíroch Slovenska, nositeľ radu Zlatého kríža, Jozef Szitnyai (12.9.1844 – 27.11.1906) ako mešťanosta Banskej Štiavnice sa zaslúžil o jej všestranný rozvoj, publicista, spisovateľ historik, archivár, Ing. František Jozef Turček, CSc. (3.12.1915 – 4.3.1977), zakladateľ apliko-

vanej vertebratológie, priekopník ekológie, vedec európskeho významu, Ing. Ferdinand Vavro (27.4.1920 – 26.2.1996), podnikový riaditeľ národného podniku Pleta, ktorá vyvážala svoje výrobky do viacerých štátov, Vojtech Weizler (1909 – 1945), predstaviteľ protifašistického odboja, Karol Zachar (2.11.1852 – 22.9.1925), výrobca svetoznámych fajok „Štiavničiek“, ktoré mali vysokú hodnotu v mnohých štátoch sveta, Ľudovít Zajac (29.1.1901 – 21.5.1985), riaditeľ Štátneho banského múzea Dionýza Štúra, Alexander Žumpézen (18.3.1904 – 27.12.1996) ako riaditeľ najvýznamnejšej tabakovej továrne na Slovensku sa výrazne zaslúžil o jej rozvoj.

Dom smútku Frauenberg

Uložená je v ňom urna Ing. Františka Herrmanna (8.7.1922 – 12.2.1984), ktorý bol československým reprezentantom vo vodnom póle.

Evanjelický cintorín nad Klopačkou

MUDr. Štefan Boleman (11.3.1839 – 25.1.1905), kráľovský radca, banský a kúpeľný lekár, vedec – balneológ európskeho významu, iniciátor založenia Balneologickej spoločnosti v Budapešti, prvej v Uhorsku, Mikuláš Blázy (21.11.1904 – 13.2.1987), historik, archivár, múzejník, Ján Breznyik (26.5.1815 – 5.8.1897), riaditeľ Evanjelického lýcea, historik, spoluautor základov cigánskeho jazyka, Ján Breznyik, riaditeľ Evanjelického lýcea, Ing. Július Farbaky (18.4.1870 – 28.10.1911), vynikajúci hutnícky odborník, profesor na Vysokej škole baníckej a lesníckej, Ing. Štefan Farbaky (15.8.1836 – 31.12.1928), vynikajúci banský odborník, vynálezca, profesor na Baníckej a lesníckej akadémii, rektor tejto školy, poslanec Uhorského snemu, Ing. Ľudovít Fekete (18.6.1837 – 29.6.1916), vynikajúci lesnícky odborník, profesor na Baníckej a lesníckej akadémii, ako aj prorektor tejto školy, nositeľ radu Rytiera železnej koruny. Karol Fizély (3.7.1884 – 3.11.1933), jeden z najzručnejších umeleckých kováčov v strednej Európe, Mária Gerszová (1819 – 1899), študentská láska Andreja Sládkoviča, ktorú ospieval v najkrajšej slovenskej lúbostnej básni Marína, Jozef Gindl, CSc. (26.1.1917 – 30.10.1991), najvýznamnejší slovenský banský historik a najväčší znalec histórie Banskej Štiavnice v 20. storočí. Ing. Július Gretzmacher (19.8.1836 – 26.1.1906), vynikajúci banský odborník, pracoval na Ministerstve financií v Budapešti, vedúci Katedry baníctva na banskoštiavnickej akadémii, vedúci Banského meračského úradu v Štiavnických Baniach, autor viacerých banských máp, hlavný banský radca, vyznamenaný radom cisára Františka Jozefa I., Viliam Händel (2.2.1837 – 25.12.1925), hontiansky konsenior, senior v Banskej Štiavnici, náboženský spisovateľ, Hugo Heincz (1848 – 1910), poslanec Národného zhromaždenia za Banskú Štiavnicu, Karol Drahotín Hrencsik (3.10.1822 – 10.10.1907), predstaviteľ študentského hnutia v Levoči, medzi študentmi banskoštiavnického lýcea rozvíjal národno-buditeľskú činnosť, predseda spolku Kolo, Karol Jezovics (28.1.1834 – 6.3.1924), riaditeľ Evanjelického lýcea v Banskej Štiavnici, publicista, prekladateľ z maďarčiny, propagátor plávania v zime na tajchoch v okolí Banskej Štiavnice, Karol Kachelmann (13.5.1810 – 17.3.1892), zakladateľ a majiteľ slávnych strojární vo Vyhniach, jedných z najprogresívnejších v Európe, vyznamenaný rytierskym krížom cisára Františka Jozefa I., Ing. Karol Kachelmann (8.7.1814 – 30.3.1880), riaditeľ ústrednej hutu pre Uhorsko v Banskej Štiavnici, jeho zásluhou sa stala najprogresívnejšou v Uhorsku, Ing. Anton Kerpely (5.2.1837 – 22.7.1907), jeden z najvýznamnejších európskych hutníckych vedcov a vynálezcov, vedúci Katedry železiarstva na banskoštiavnickej akadémii, generálny riaditeľ štátnych železiarskych podnikov v Budapešti, člen korešpondent Uhorskej akadémie vied, vyznamenaný radom Železnej koruny III. triedy a Leopoldovým radom, povýšený do šľachtického stavu, Ing. Gustav Liszkay (2.8.1843 – 3.6.1889), vynikajúci banský a hutnícky odborník a geológ a riaditeľ Baníckej školy v Banskej Štiavnici, tajomník Uhorskej geologickej spoločnosti, JUDr. Pavol Všudyslav Ollík (28.6.1818 – 8.12.1890), jeho zásluhou sa stala Banská Štiavnica v 40. rokoch 19. storočia najvýznamnejším centrom slovenského národného života – štúrovci uvažovali v prípade osamostatnenia Slovenska s Banskou Štiavnicou ako s hlavným mestom Slovenska, Ing. Alexander Paulíni (11.2.1831 – 20.12.1868), vynikajúci hutnícky, lesnícky odborník a mineralóg, vedúci Katedry hutníctva a skúšobníctva, Samuel Rakšany (17.3.1876 – 15.9.1958), stredoškolský profesor, zaslúžil sa o to, že stredné školstvo v Banskej Štiavnici bolo jedno z najrenomovanejších na Slovensku, zaslúžil sa o spracovanie kultúrnych dejín Banskej Štiavnice, Ing. Karol Remeník (1.4.1870 – 6.7.1908), učil na banskoštiavnickej akadémii, hlavný inžinier Šalgotariánskej uhoľnej účastinnej spoločnosti, jeho prieskumné práce ložiska v Handlovej sa stali predpokladom začatia priemyselnej ťažby uhlia v tomto najvýznamnejšom uhoľnom revíre Slovenska, Ing. Gustáv Richter (12.7.1825 – 1.2.1902), banský odborník, vynálezca a konštruktér európskeho významu, Ján Seberiny (1.1.1780 – 10.12.1857), čestný doktor univerzity v Jene (Nemecko), superintendent

Banského dištriktu, spisovateľ, propagátor moderných pedagogických metód.

Cintorín za Piargskou bránou - Panský cintorín

Ing. Vavrinec Csiby (6.8.1849 – 23.3.1903), lesnícky odborník európskeho významu, vynálezca, vedúci Katedry lesnej ťažby a spracovania dreva na banskoštiavnickej akadémii, JUDr. Ing. Alexander Goldbrunner (12.2.1807 – 5.10.1898), mešťanosta, hlavný župan banských miest, zaslúžil sa o všestranný rozvoj Banskej Štiavnice, aj o založenie Mestského múzea, poslanec Uhorského snemu, vyznamenaný radom Železnej koruny III. triedy, Ing. Karol Krutkovský (4.1.1853 – 23.7.1907), vynikajúci hutnícky odborník, riaditeľ centrálnej huty pre Uhorsko v Banskej Štiavnici, výrazne prispel k modernizácii výrobného procesu v nej, zaslúžil sa o rozvoj hutníctva v rôznych oblastiach Slovenska, Maďarska a Rumunska, MUDr. Karol Maltáš (5.10.1821 – 5.2.1898), hlavný mestský lekár, patrila k najvýznamnejším lekárom v Uhorsku, vďaka nemu lekárska starostlivosť v Banskej Štiavnici patrila k najlepším v Uhorsku, JUDr. Viliam Ocsovský (1828 – 23.7.1907), hlavný policajný kapitán, mešťanosta Banskej Štiavnice a Banskej Belej, zaslúžil sa o ich všestranný rozvoj, kráľovský radca, vyznamenaný Rytiersky krížom cisára Františka Jozefa I., Ing. Anton Péch (14.6.1822 – 18.9.1895), banský odborník a vynálezca európskeho významu, zaslúžil sa o rozvoj baníctva vo viacerých banských závodoch v Rakúsko-Uhorsku, riaditeľ Štátneho banského riaditeľstva v Banskej Štiavnici, ktorému podliehali banské závody v Uhorsku, pracoval na Ministerstve financií v Budapešti, poslanec Uhorského snemu, tvorca maďarskej banskej terminológie, autor rozsiahlych dejín banskoštiavnického a stredoslovenského baníctva, vyznamenaný Rytierskym krížom radu Železnej koruny III. triedy a Leopoldovým radom, člen korešpondent Uhorskej akadémie vied, zakladateľ a redaktor celouhorského banského a hutníckeho časopisu *Bányaszati és Kohászati Lapok*, iniciátor a zakladateľ Uhorského baníckeho a hutníckeho spolku, autor novej banskej kartografickej metódy, Ing. František Platzer (14.9.1824 – 24.11.1902), vynikajúci banský odborník, zaslúžil sa o rozvoj baníctva na viacerých miestach Slovenska, vyznamenaný záslužným krížom Zlatej koruny, autor viacerých prác o histórii niektorých banských lokalít na Slovensku, Viliam Rappensberger (14.9.1848 – 14.10.1928), katolícky kňaz, pedagóg, historik, autor viacerých cestopisov po Európe, Ázii a Amerike, Ing. František Rónay (4.3.1808 – 18.5.1881), vynikajúci odborník v oblasti úpravy rúd európskeho významu, vynálezca, banský radca, povýšený do šľachtického stavu, PhDr. Otto Schwartz (29.9.1847 – 16.3.1910), vedúci Katedry matematiky a fyziky na banskoštiavnickej akadémii, ministerský radca, fyzik a klimatológ európskeho významu, vyznamenaný radom Železného kríža III. triedy, MUDr. Július Stuller (22.5.1847 – 17.12.1908), hlavný banský lekár, vo svojej profesii na európskej úrovni, výrazne sa zaslúžil o pozdvihnutie zdravotníctva v Banskej Štiavnici na európsku úroveň, spracoval históriu banskoštiavnického zdravotníctva, zaslúžil sa o všestranný rozvoj Banskej Štiavnice, Eugen Surovčík (27.12.1914 – 8.1.1970), legendárny povstalecký veliteľ, neskôr veliteľ 1. úderného práporu 1. brigády 1. československého armádneho zboru, v r. 1945 vyznamenaný Československým vojnovým krížom 1939, v r. 1947 radom SNP I. triedy, v r. 1949 Medailou veliteľského radu Jána Žižku z Trocnova, MUDr. Imrich Tóth (27.2.1844 – 27.1.1928), hlavný banský lekár, prednášal na banskoštiavnickej akadémii, lekár svetového mena, ktoré dosiahol vynikajúcimi výsledkami v boji proti infekčným chorobám, chorobám baníkov a ich vysokej úmrtnosti, medzinárodne uznávaný včelár, ovocinár i vinohradník, vyznamenaný Rytierskym krížom radu cisára Františka Jozefa I., povýšený do zemianskeho stavu, zdravotnícky radca.

Urnový háj v cintoríne za Piargskou bránou

Akademický maliar Jaroslav Augusta (4.9.1878 – 28.2.1970), jeden z najvýznamnejších umelcov tvoriacich na Slovensku, Ing. Milan Kapusta, CSc. (18.6.1945 – 17.9.1995), ekológ a ochranca prírody a krajiny celoslovenského významu, iniciátor založenia Správy CHKO Štiavnické vrchy a jej prvý riaditeľ, Miroslav Kováčik (26.10.1926 – 31.1.1995), predseda Mestského národného výboru, zaslúžil sa o všestranný rozvoj Banskej Štiavnice a jej zviditeľňovanie.

Cintorín Lazaret

Štefan Buzalka (24.9.1921 – 27.2.1987), archivár a historik celoslovenského významu, Ján Paškay (16.4.1897 – 14.5.1956) patrila k najvýznamnejším predstaviteľom komunistického hnutia na Slovensku od r. 1921 ako aj protifašistického odboja, v r. 1945 – 48 predseda Okresného národného výboru v Banskej Štiavnici, v r.

1945 vyznamenaný Československým vojnovým krížom 1939, v r. 1946 radom SNP II. triedy, Juraj Velics (28.4.1847 – 1919), jeho medovníkárske a voskové výrobky boli preslávené v celom Uhorsku, Štefan Zamkovský (25.12.1907 – 15.5.1961), horolezec a horský vodca medzinárodného významu, zveľadil viacero horských chát vo Vysokých Tatrách, významný fotograf a propagátor prírodných krás, vyznamenaný strieborným odznakom horského vodcu 1. triedy.

Cintorín pod Novým zámkom

Ján Hock (14.5.1913 – 11.12.1996), kostolný maliar a reštaurátor, jeho maľby sa nachádzajú v mnohých kostoloch SR, podobne ako aj reštaurované plastiky, na výstave „Lakírnické remesla“ v Prahe r. 1947 získal ako jediný Slovak bronzovú medailu.

Cintorín Zvonový vršok

Ľudovít Matej Šuhajda (21.12.1806 – 11.7.1872), riaditeľ Evanjelického lýcea v Banskej Štiavnici, národný buditeľ celoslovenského významu.

Dolný cintorín v Banskej Štiavnici – Štefultove

Ing. Juraj Cengel (11.5.1896 – 11.2.1972), riaditeľ Huty v Banskej Štiavnici, hutnícky odborník celoslovenského významu.

Stredný cintorín v Banskej Štiavnici – Štefultove

Ján Šulc (24.12.1894 – 31.1.1974), vynikajúci rezbár celoslovenského významu, na XVIII. medzinárodnom Dunajskom veľtrhu v Bratislave r. 1938 získal za svoju prácu diplom.

Horný cintorín v Banskej Štiavnici – Štefultove

Štefan Pivarči (7.8.1915 – 12.11.1989), vynikajúci rezbár celoslovenského významu, Ján Truchlík (23.1.1931 – 26.9.1988), konzervátor a archeológ celoslovenského významu.